

Az alkalmi együttműködéstől a partnerségi modell felé: múzeum és alternatív kulturális infrastruktúra kapcsolata a Janus Pannonius Múzeum és a Drukker példáján

VARGA BALÁZS

pályázati ügyintéző, Janus Pannonius Múzeum
alapító, Műintézet Egyesület – Drukker Közösségi Nyomdaműhely
e-mail: varga.balazs@jpm.hu

KIVONAT: A tanulmány a Janus Pannonius Múzeum és a Drukker együttműködését olyan visszatérő kooperációs gyakorlatként vizsgálja, amelyben a múzeumi tartalmak a kiállítótérből kilépve alternatív kulturális infrastruktúrában kapnak új, alkotó és interpretatív feldolgozási formát. A szöveg arra a kérdésre keresi a választ, milyen intézményi feltételek teszik lehetővé, hogy a tárlatvezetésre épülő foglalkozások ne alkalmi események, hanem ismételhető együttműködési modell elemei legyenek. A vizsgálat középpontjában azok a közvetítési helyzetek állnak, amelyekben a múzeumi tartalom külső, műhelyalapú és oktatási közegben alakul át feldolgozható, részvételi tapasztalattá. A tanulmány külön figyelmet fordít arra, hogy a Drukker saját működési profilja – a sokszorosító grafika iránt érdeklődő közönségek megszólítása, a hátrányos helyzetű gyerekekkel folytatott foglalkozások, valamint a formális felsőoktatásban vállalt szerepe – miként kapcsolódik a múzeumi közvetítéshez. Az esettanulmány szerint a múzeumi nyitás egyik életképes formája a helyi, alternatív kulturális szereplőkkel kialakított, alkotó feldolgozásra épülő partnerség. E logika lehetséges továbbfejlesztési irányát a Vasarely-emlékévhöz kapcsolható programok jelölhetik ki.

KULCSSZAVAK: múzeumi partnerség, alternatív kulturális infrastruktúra, külső interpretáció, műhelyalapú közvetítés, sokszorosító grafika, Janus Pannonius Múzeum

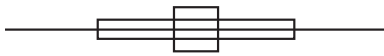
From Occasional Cooperation to a Partnership Model: The Relationship Between a Museum and an Alternative Cultural Infrastructure Through the Example of the Janus Pannonius Museum and Drukker

SUMMARY: This paper examines the cooperation between the Janus Pannonius Museum and Drukker as a recurring collaborative practice in which museum content, once leaving the exhibition space, acquires a new creative and interpretive form within an alternative cultural infrastructure. The study asks under what institutional condi-

* Lektorálta: Hoffmanné Toldi Ildikó.

tions exhibition tours followed by workshop-based activities can become repeatable elements of a partnership model rather than isolated events. It focuses on those mediating situations in which museum content is transformed into a participatory and process-based experience in an external workshop and educational environment. Particular attention is paid to Drukker's own profile, including its engagement with audiences interested in printmaking, its activities with disadvantaged children, and its role in formal higher education. The case study argues that one viable form of museum openness lies in partnerships with local alternative cultural actors built on creative reinterpretation. A possible future direction of this model may be offered by programmes related to the Vasarely commemorative year.

KEYWORDS: museum partnership, alternative cultural infrastructure, external interpretation, workshop-based mediation, printmaking, Janus Pannonius Museum

1. Bevezetés

A kortárs múzeumi működés egyik legfontosabb kérdése, hogy az intézmény miként képes saját gyűjteményi és interpretációs feladatait úgy újragondolni, hogy közben ne veszítse el szakmai karakterét, ugyanakkor nyitott maradjon a társadalmi és kulturális környezet változó együttműködési formái felé. A jelen tanulmány ebben az összefüggésben a Janus Pannonius Múzeum és a pécsi Drukker kapcsolatát vizsgálja. A vizsgálat fókuszja nem egy egyszerű programszervezési esemény leírása, hanem annak elemzése, hogy milyen feltételek között válhat egy múzeum és egy alternatív kulturális infrastruktúra együttműködése visszatérő, intézményileg is értelmezhető gyakorlattá.

A kérdés azért különösen releváns, mert a múzeumi közvetítés nem szükségszerűen az intézmény saját falai között teljesedik ki. Bizonyos esetekben éppen az válik termékennyé, ha a kiállításban közvetített tartalom egy másik közegben – eltérő anyaghasználattal, pedagógiai logikával és részvételi formákkal – alakul tovább. A Drukker ebben az értelemben nem egyszerű külső helyszínként jelenik meg, hanem olyan szakmai és közösségi közegként, amely saját műhelyalapú működésén keresztül képes a múzeumi interpretáció bizonyos elemeit újrendezni.

A tanulmány alapfeltevése szerint a JPM és a Drukker együttműködése akkor érthető meg pontosan, ha nem pusztán közművelődési programkapcsolatként, hanem a múzeumi tartalom külső, alkotó és oktatási közegben történő újraközvetítéseként írjuk le. Ennek megfelelően az elemzés a partnerség, a hozzáférés, a külső interpretáció és a műhelyalapú közvetítés kérdéseire összpontosít.

2. Szakirodalmi és fogalmi keret

A jelen tanulmány szakirodalmi kerete nem a látogatói előmérés vagy a front-end kutatás kérdésére épül, hanem a múzeum és külső partnerei közötti együttműködés, a hozzáférés és bevonás szemléleti kérdései, valamint a műhelyalapú, alkotó interpretáció intézményközi formái felől közelít a témához. Ebben a megközelítésben kiindulópontot jelent a kulturális intézmények társadalmiasított működéséről szóló hazai szakirodalom, amely a közös tervezést, a helyi erőforrásokra épülő együttműködéseket és

a horizontálisabb projektstruktúrákat nem a szakmaiság feladásaként, hanem annak nyitottabb és rugalmasabb működtetéseként értelmezi.¹

Ehhez kapcsolódik a hozzáférés kérdése is, amely itt nem pusztán technikai vagy fizikai akadálymentesítésként értendő. A hozzáférés ebben a tanulmányban értelmezési és használati kategória is: arra a kérdésre vonatkozik, hogy a múzeumi tartalom milyen közvetítő nyelven, milyen partneri csatornákon és milyen részvételi formákon keresztül válik elérhetővé. Pálfi Csilla és szerzőtársai tanulmánya különösen fontos ebből a szempontból, mert hangsúlyozza, hogy a valódi hozzáférés nem utólagos kiegészítés, hanem szemléleti kérdés, és az az intézmény, amely nem vonja be aktívan az érintett csoportokat a tervezésbe, értelmezésbe és használatba, lényegében saját közönségét szűkíti le.² Ez a felismerés a jelen tanulmányban nem kizárólag akadálymentesítési, hanem általánosabb partneri és közvetítési elvként válik fontossá.

A múzeum és külső partnerei közötti kapcsolat értelmezéséhez fontos támpontot ad Elizabeth Crooke munkája is, amely a múzeum és a közösség viszonyát nem esetleges kapcsolódásként, hanem a múzeumi működés egyik alapvető feladataként írja le.³ Crooke megközelítésében a múzeum nem önmagában álló tudásőrző intézmény, hanem olyan szereplő, amely különböző helyi csoportokkal, közösségekkel és kulturális pozíciókkal való viszonyán keresztül válik társadalmilag értelmezhetővé. A jelen tanulmány szempontjából ez azért termékeny, mert lehetővé teszi, hogy a Drukkerrel való együttműködést ne mellékszálként, hanem a múzeum közösségi és partneri viszonyainak egyik sajátos formájaként lássuk.

A külső interpretáció fogalma ezzel összefüggésben arra a helyzetre utal, amikor a múzeumi tartalom nem pusztán másik helyszínre kerül, hanem más működési logikájú közegben új értelmezési formát kap. Ilyen esetekben a kiállításban közvetített tudás nem változatlan formában ismétlődik meg, hanem anyaghasználaton, vizuális redukción, grafikai átíráson és alkotó döntéseken keresztül alakul át. A közvetítés tehát nem a kész jelentések illusztratív újragondolása, hanem olyan fordítási művelet, amelyben a múzeumi tartalom egy másik kulturális infrastruktúra eszközei között válik újraszervezhetővé.

Andrea Witcomb munkája ebben a vonatkozásban azért fontos, mert a múzeumot nem „mauzóleumként”, vagyis nem lezárt és mozdulatlan reprezentációs térként értelmezi, hanem olyan intézményként, amely hosszabb történeti távon is kapcsolatban állt a médiával, a populáris kultúrával és különböző közösségi formákkal.⁴ Ebből a nézőpontból a múzeumi közvetítés nem kizárólag a tárgyak köré szervezett magyarázat, hanem olyan összetett kulturális gyakorlat, amelyben a narratíva, a forma, a közeg és a megszólítás módja egyaránt jelentésképző szerepet kap. Ez a megközelítés a jelen tanulmányban ahhoz nyújt segítséget, hogy a Drukker ne egyszerű „foglalkoztató térként”, hanem a múzeumi tartalom újrakódolásának közegéeként jelenjen meg.

Horn Márton ezt a problémakört a kortárs múzeum hibrid intézményi logikája felől fogalmazza újra. Horn szerint a mai múzeum a gyűjteményi, közösségi és gazdasági logikák metszéspontjában működik, és a gyűjteményközpontú, tudományos intézmény modelljétől egyre inkább a közönségorientált és élményalapú kulturális működés felé

---

¹ ARAPOVICS – BEKE – DÓRI – TÓTH szerk. 2018.

² PÁLFI – UNGVÁRI – NEMES-NAGY – MISZNÉ KORENCHY 2025.

³ CROOKE 2007.

⁴ WITCOMB 2003.

mozdul el.⁵ Elemzésének egyik legfontosabb tanulsága, hogy a közvetítés közege – a tér, az atmoszféra és a dramaturgia – nem semleges háttér, hanem maga is aktív jelentésképző tényező.⁶

Ez a jelen tanulmány számára azért különösen fontos, mert lehetővé teszi, hogy a Janus Pannonius Múzeum és a Drukker kapcsolatát ne egyszerű programszervezési együttműködésné, hanem a múzeumi tartalom külső, műhelyalapú újraközvetítésének intézményi formájaként értelmezzük.

A műhelyalapú közvetítés ebben az összefüggésben nem másodlagos pedagógiai elem, hanem a partnerség egyik lényegi összetevője. Az ilyen helyzetekben a közvetítés nem a kész jelentések magyarázatára korlátozódik, hanem a jelentésképzés részleges megosztását is jelenti. A tárlatvezetést követő alkotómunka során a résztvevők nem pusztán befogadják a kiállítás tartalmát, hanem saját formai, technikai és kompozíciós döntéseik révén dolgozzák fel azt. A tanulmány fogalmi kerete ezért a Drukkert nem egyszerű külső partnerként, hanem alternatív kulturális infrastruktúraként írja le: olyan közegként, amely saját szakmai profillal, műhelyinfrastruktúrával, pedagógiai gyakorlattal és oktatási-közösségi beágyazottsággal rendelkezik.

3. Pénzügyi és szervezeti-kapacitási kontextus

A JPM mint vármegyei hatókörű városi múzeum olyan közgyűjteményi formában működik, amelynek feladatellátásáról a vármegyeszékhely megyei jogú város önkormányzata gondoskodik intézményfenntartóként. Ez a jogi forma a múzeum mozgásterét eleve a fenntartói és költségvetési keretekhez köti; vagyis a gazdálkodási autonómia és az önálló forrásteremtés lehetősége korlátozottabb, mint egy rugalmasabban működő civil szervezet esetében.⁷

Horn Márton hibrid intézményről szóló értelmezése ebben a helyzetben különösen fontos, mert rávilágít arra, hogy a kortárs múzeum egyszerre kulturális, közösségi és gazdasági logikák metszéspontjában működik. A JPM esetében azonban ez a hibriditás nem azt jelenti, hogy az intézmény szabadon tud piaci szereplőként forrásokat teremteni magának, hanem inkább azt, hogy a fenntartói finanszírozás mellett erősen rá van utalva a pályázati és projektalapú lehetőségekre.⁸

A személyi kapacitások kérdése ugyanilyen meghatározó. A KSH 2025. január–decemberi gyorsjelentése szerint a teljes munkaidőben alkalmazásban állók országos bruttó átlagkeresete 705 000 forint volt.⁹ A foglalkozási kereseti tábla alapján a könyvtáros, muzeológus és kulturális szervező munkakörök bérei ugyanekkor a nemzetgazdasági átlag alatt maradtak.¹⁰ A közgyűjteményi szférában ez a plusz programokba, partnerségekbe és fejlesztésekbe fordítható időt és motivációt is korlátozhatja, különösen akkor, ha a szakemberek a megélhetés érdekében párhuzamos munkavégzésre vagy projektalapú kiegészítő tevékenységekre kényszerülnek.

⁵ HORN 2024.

⁶ HORN 2024.

⁷ 1997. évi CXL. törvény 45. § (1)–(2); Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 4/2024. (II. 14.) önkormányzati rendelete a Város 2024. évi költségvetéséről.

⁸ HORN 2024.

⁹ KSH 2026a.

¹⁰ KSH 2026b.

A civil oldal helyzete más logika szerint bizonytalan. A KSH szerint 2023-ban a non-profit szféra teljes bevétele 4207 milliárd forint volt, ebből a klasszikus civil szervezeteké 1345 milliárd; vagyis a forrásoknak csak mintegy egyharmada jutott a klasszikus civil körbe. Ugyanakkor a kulturális profil a szervezetszám szerint a legnagyobb tevékenységi csoportok közé tartozik, ami arra utal, hogy sok, kis erőforrású kulturális szervezet osztozik korlátozott támogatási lehetőségeken.¹¹

A JPM és a Drukker együttműködését tehát nemcsak közvetítési vagy partnerségi modellként, hanem két eltérő pénzügyi és szervezeti-kapacitási logika találkozásaként is célszerű értelmezni. A jelenlegi helyzetben a közös projektek kezdeményezése és részbeni finanszírozása reálisabban indulhat a civil oldal felől: a múzeum intézményi legitimitást, gyűjteményi tudást és nyilvános keretet biztosít, míg a Drukker kisebb léptékű, projektalapú és rugalmasabb szervezeti működése gyorsabban képes mozgósítani pedagógusokat, hallgatókat és szakembereket.

4. A Janus Pannonius Múzeum és a Drukker kapcsolatának előzményei

A Drukker Közösségi Nyomdaműhely 2018-ban alakult. A műhely működése kezdetől a sokszorosító grafikai technikákhoz, a közösségi alkotómunkához és társadalmilag érzékeny művészeti-pedagógiai gyakorlatokhoz kapcsolódott. Több kényszerű költözést követően 2022–2023 folyamán, felújítást követően került jelenlegi, negyedik helyszínére, a Janus Pannonius Múzeumhoz tartozó Kórkertben, a Káptalan-kert egykori szolgálati épületébe. A felújítást a Múintézet Egyesület haszonkölcsön-szerződés keretében valósította meg. A Múintézet Egyesület az a jogi-szervezeti háttér, amely egyetlen projektjeként működteti a Drukker Közösségi Nyomdaműhelyet; a Drukker ennek megfelelően nem önálló jogi személy, hanem a műhely és közösségi program márkanéve.

A műhely jelenlegi helyszínéről szóló önmeghatározás is hangsúlyozza ezt az összekapcsoltságot: a Káptalan-kert nem elszigetelt alkotótérként, hanem olyan környezetként jelenik meg, amelyben a Martyn–Lantos Múzeum, a Múzeum Galéria és a Drukker egymás közvetlen szomszédságában működnek. Ez a térbeli közelség a későbbi közös programok szempontjából nem pusztán praktikus körülmény, hanem intézményi fel-tétel is, hiszen lehetővé teszi, hogy a tárlatvezetést követő foglalkozások ténylegesen bejárható, fizikailag is összekapcsolt programstruktúráként valósuljanak meg.

A JPM-mel való szorosabb kapcsolódás kezdetben önkéntesek tematikus múzeumlátogatásaiban jelent meg, majd 2024-ben már strukturáltabb, intézményileg is jól azonosítható együttműködések formáját öltötte. A 2024 januárjában induló és az év végén záruló Naïve Gallery projekt a múzeumi tér, a civil szereplők és a közösségi nyomdaműhely közötti szektorközi együttműködés egyik első kiemelt példájává vált. A projekt célja az volt, hogy outsider arttal, naiv művészettel és ösztönös önkifejezési formákkal dolgozó alkotókat és közösségeket közgyűjteményi térben tegyen láthatóvá. A zárókiállítás a JPM Múzeum Galériájában 2024. november 29. és december 30. között volt látható. A projekt lezárásához 2024. december 19-én kerekasztal-beszélgetés és printvásár kapcsolódott, amelyen gyógypedagógiai, szociológiai, művészeti és múzeumi szereplők vettek részt, míg a délutáni printvásáron a Fogd A Kezem Alapít-

---

¹¹ KSH 2024: 2.14; KSH 2024: 2.15.

vány fiataljainak, a Drukkerben készült risograph nyomatai voltak megvásárolhatók. A bevétel az alapítvány munkáját támogatta. A projekt jelentősége túlmutatott egy időszaki kiállítás megrendezésén: a Drukker a civil szektorban és szociális intézményekben meglévő kapcsolatait kapcsolta össze a múzeumi tér reprezentációs lehetőségeivel, miközben a nyomdaműhely kreatív eszköztárát a bevont csoportok rendelkezésére bocsátotta.

A JPM és a Drukker közötti együttműködés másik fontos terepét a 2023-as és 2024-es, múzeumi programokhoz kapcsolódó workshopok jelentették. 2023 júniusában, a Múzeumok Éjszakáján került sor a *Magasnyomó workshop* című foglalkozásra, amely a Martyn–Lantos Múzeum megnyitójához kapcsolódott. A résztvevők a kiállítás élményéből kiindulva a szomszédos Drukker nyomdaműhelyben készítették el saját vázlatöbbszövegük borítóját. A foglalkozás magasnyomó technikával zajlott, három szín használatával, regisztrációhoz kötötten, tízfős létszámkeretben.

2024-ben már több, egymástól elkülönülő, de azonos együttműködési logikát követő programelem valósult meg. 2024. június 22-én, a Múzeumok Éjszakáján a Drukker két külön programmal kapcsolódott a JPM kiállításaihoz. A műhely szitanyomó helyiségében Victor Vasarely *Zebrák* című művéhez kapcsolódó szitázás zajlott, míg a nyomdaműhely részben magasnyomás és stencil workshop kapcsolódott a *Tűzben született lótvuszvirágok – Egyiptizáló alkotások a Zsolnay gyárban* című kiállításához. A résztvevők előre elkészített nyomódúcokkal és stencillelkel dolgozhattak; a motívumkészlet egyiptomi lótvuszvirágokat, macskákat és nőalakokat idézett meg.

E programok már világosan mutatják azt a visszatérő közvetítési szerkezetet, amely a tanulmány egyik központi kérdése. A résztvevők a múzeumi tárlatvezetést vagy kiállítási inspirációt követően átsétálnak a Drukkerbe, ahol a látott motívumok, formai megoldások és vizuális ritmusok anyaghasználaton, sokszorosító grafikai technikákon és alkotó döntéseken keresztül új feldolgozási szintre kerülnek. Ebben az értelemben a Drukker nem pusztán külső helyszín, hanem a múzeumi interpretáció folytatásának és átalakításának közege.

5. Egy partnerség intézményi feltételei

A Janus Pannonius Múzeum és a Drukker együttműködése nem pusztán azért figyelemre méltó, mert egy múzeumi és egy nem múzeumi szereplő között jön létre, hanem azért is, mert rámutat arra, hogy az ilyen kapcsolatok nem esetleges programkapcsolódásokként, hanem meghatározott intézményi feltételek mellett ismétlődő modelleként működhetnek. A partnerség létrejöttéhez ugyanis nem elegendő az alkalmi együttműködési szándék vagy a személyes jó kapcsolat. Szükség van arra is, hogy a részt vevő felek saját működésüket részben egymás számára is olvashatóvá tegyék, valamint hogy az eltérő szakmai logikák között olyan közös munkaterület jöjjön létre, amelyben a múzeumi interpretáció és a műhelyalapú alkotói gyakorlat nem kioltja, hanem erősíti egymást.

Az első ilyen feltétel a közös céljelölés. A múzeum és az alternatív kulturális infrastruktúra együttműködése csak akkor válhat tartalmilag produktívá, ha a felek nem pusztán „közös programot” akarnak létrehozni, hanem pontosan azonosítják azt a közvetítési helyzetet, amelyben saját kompetenciáik összeérnek. A JPM esetében ez a kiállítási és gyűjteményi tartalmak interpretációja, a Drukker oldaláról pedig azok műhelyalapú, vizuális és anyaghasználatra épülő feldolgozása. Az együttműködés tehát nem két párhuzamos tevékenység laza összekapcsolása, hanem olyan feladatszerke-

zet, amelyben az egyik fél által létrehozott tartalom a másik fél közegében új műveleti szintre kerül.

A második feltétel a szervezeti rugalmasság. A múzeumi intézmények működését jellemzően adminisztratív, szakmai és időbeli kötöttségek határozzák meg, míg egy alternatív kulturális infrastruktúra gyakran rugalmasabb, gyorsabban reagáló, műhelyszerűbb működési logikát követ. Ahhoz, hogy e két működésmód együtt tudjon dolgozni, kölcsönös alkalmazkodás szükséges. A múzeumnak bizonyos helyzetekben el kell fogadnia, hogy a közvetítés nem kizárólag saját falai között és nem kizárólag saját megszokott formáiban történik, a partnernek pedig értenie kell a múzeumi tartalmak szakmai és interpretációs érzékenységét.

Harmadik szempontként a közvetítő nyelv kompatibilitása emelhető ki. A múzeumi interpretáció jellemzően tárgyakhoz, történeti kontextusokhoz, gyűjteményi tudáshoz és kurátori narratívákhoz kapcsolódik, míg a Drukkerben megvalósuló foglalkozások anyagokhoz, technikákhoz, vizuális redukcióhoz és alkotói döntésekhez kötődnek. A partnerség csak akkor működik, ha a két eltérő nyelv között létrejön valamilyen fordítás. A Zsolnay-gyűjtemény motívumaira épülő programok éppen azért voltak termékenyek, mert a tárlatvezetés során értelmezett formai világ műhelyfeladattá alakítható volt. Ez a fordítási művelet az együttműködés egyik legfontosabb feltétele.

Legalább ilyen fontos a térhasználat különbségeinek produktív kihasználása. A múzeumi tér és a műhelytér eltérő viselkedési és befogadási mintákat hív elő. A múzeumban a figyelem jellemzően a szemlélésre, az értelmezésre és az orientált befogadásra irányul, míg a műhelyben a cselekvés, a kísérletezés, a hibázás lehetősége és a materiális tapasztalat kerül előtérbe. Az együttműködés akkor válik valóban intézményileg jelentőssé, ha e két térhasználati logika nem hierarchikus sorrendben kapcsolódik egymáshoz, hanem egymást kiegészítő közvetítő formaként. A térbeli közelség ebben külön tényező: a Káptalan-kerti szomszédság jelentősen megkönnyíti, hogy a tárlatvezetést követő foglalkozások ne elvont együttműködési lehetőségként, hanem ténylegesen bejárható programstruktúráként valósuljanak meg.

A partnerség negyedik feltétele a célcsoporti és pedagógiai kapcsolódás. A Drukker saját működéséből fakadóan nem általános, homogén közönségre épít, hanem több, egymást részben átfedő résztvevői körrel dolgozik: a sokszorosító grafika iránt érdeklődőkkel, hátrányos helyzetű gyerekekkel, valamint a formális felsőoktatás hallgatóival. A workshopok jellemzően legfeljebb tízfős csoportokban, illetve kisebb turnusokban zajlanak, ami egyfelől a tér adottságaiból következik, másfelől lehetővé teszi az intenzív, technikaközel munkát. A programok eredményei általában konkrét nyomatokban – risograph printekben, dekorgumi-nyomatokban vagy szitanyomatokban – öltenek testet. Ez a profil azért fontos a múzeum számára, mert olyan közvetítő helyzeteket tesz lehetővé, amelyek a múzeumi intézmény saját, megszokott programstruktúráin belül nehezebben jönnének létre.

Ötödik feltételként a bizalom és az ismételhetőség említhető. Egy partnerségi modell nem egyetlen alkalommal, hanem visszatérő helyzetek során alakul ki. A múzeum és a külső partner közötti bizalom részben abból épül fel, hogy a felek korábbi együttműködései során már megtapasztalták egymás szakmai megbízhatóságát, kommunikációs stílusát és szervezeti működését. A 2023-as és 2024-es programok ebből a szempontból nem csupán önmagukban fontos események voltak, hanem olyan előzmények, amelyek lehetővé tették a közös munka mintázatainak kialakulását. Az ismételhetőség itt nem rutinszerű megismétlést jelent, hanem annak felismerését, hogy az együttműködésnek van egy működő szerkezete: tárlatvezetés, motívum- vagy tartalomelemzés, majd műhelyalapú feldolgozás.

Ebben a megvilágításban a Vasarely-emlékévhöz kapcsolódó, jelenleg szervezés alatt álló közös workshopok sem új irányt, hanem az eddigi együttműködési logika következő állomását jelölheti ki. A tervek szerint a program nem a Múzeumok Éjszakájához, hanem az év csendesebb időszakához kapcsolódna, figyelembe véve a Magyar Nemzeti Galériához kapcsolódó májusi képzés tapasztalatait is. Vasarely vizuális rendszerei, a motívumisméltés, a geometrikus szerkesztés és a sokszorosíthatóság kérdései olyan pontok, ahol a múzeumi tartalom és a Drukker műhelyprofilja különösen közvetlenül kapcsolódhat egymáshoz.

6. Következtetések

A tanulmány arra tett kísérletet, hogy a Janus Pannonius Múzeum és a Drukker együttműködését ne elszigetelt programsorozatként, hanem intézményi szempontból is értelmezhető partneri modellként írja le. Az elemzés kiindulópontja az volt, hogy a múzeumi nyitás nem kizárólag a látogatószám növelésének, a kommunikáció bővítésének vagy a programkínálat diverzifikálásának kérdése, hanem olyan működési helyzet is, amelyben a múzeum saját közvetítési formái külső partnerekkel való együttműködés révén újraszerveződhetnek. A JPM és a Drukker kapcsolata ebből a nézőpontból azért figyelemre méltó, mert a múzeumi interpretáció nem az intézmény falain belül marad, hanem egy alternatív kulturális infrastruktúrában alkotó, műhelyalapú feldolgozási formát kap.

A vizsgálat egyik fontos tanulsága, hogy az ilyen együttműködések értelmezéséhez nem elegendő a „közös program” kategóriája. A Drukkerrel kialakított kapcsolat esetében ugyanis nem pusztán arról van szó, hogy egy külső partner bekapcsolódik a múzeum közművelődési tevékenységébe, hanem arról, hogy a múzeumi tartalom egy másik közeg szakmai logikájával találkozik. Ez a találkozás csak akkor válik produktívá, ha a kiállítási interpretáció és a műhelyalapú alkotómunka között létrejön egy olyan fordítási mechanizmus, amelyben a tárgyi, vizuális vagy történeti tartalom feldolgozhatóvá válik egy másik eszközzrendszerben.

A tanulmány másik következtetése, hogy a partnerség intézményi jelentősége elsősorban nem az alkalmi innovációban, hanem az ismételtetés lehetőségében rejlik. A múzeumi tárlatvezetést követő alkotófoglalkozások olyan stabil modellként körvonalazódnak, amely különböző tematikákra is alkalmazható lehet. Ebben a modellben a múzeum biztosítja a gyűjteményi és interpretációs kiindulópontot, míg a Drukker olyan alkotó közeget teremt, ahol a tartalom anyaghasználaton, grafikai műveleteken és közös munkán keresztül újraszervezhető. Ez a szerkezet nem a múzeumi szakmaiság egyszerű „közérthetőbbé tételét” szolgálja, hanem annak kiterjesztését.

A Drukker saját profilja tovább erősíti ezt az értelmezést. A sokszorosító grafika iránt érdeklődő közönségek megszólítása, a hátrányos helyzetű gyerekekkel folytatott foglalkozások, valamint a formális felsőoktatásban való jelenlét olyan sajátos közvetítői tapasztalatot jelent, amely a múzeum számára nem pusztán kiegészítő partneri erőforrás, hanem egy másik kulturális működési módhoz való kapcsolódás lehetősége. A JPM és a Drukker kapcsolata ezért nem hierarchikus viszonyként, hanem eltérő kompetenciák együttműködéseként írható le.

Mindebből az is következik, hogy a múzeum és alternatív kulturális infrastruktúrák közötti együttműködés vizsgálata nemcsak helyi, hanem tágabb intézményi kérdésként is releváns lehet. A jelen esettanulmány természetesen nem alkalmas arra, hogy általános érvényű következtetéseket vonjon le minden múzeumi partnerségi gyakor-

latra nézve. Ugyanakkor arra rámutat, hogy a múzeumi közvetítés bizonyos helyzetekben éppen akkor válhat gazdagabbá, ha a múzeum nem önmagában igyekszik minden feladatot ellátni, hanem olyan helyi partnerekkel dolgozik együtt, amelyek saját szakmai és közösségi közegük révén új feldolgozási lehetőségeket nyitnak meg.

A JPM és a Drukker együttműködésének vizsgálata tehát végső soron arra mutat rá, hogy a múzeum társadalmi és kulturális relevanciája nem kizárólag a gyűjteményben, a kiállításban vagy a saját intézményi térben ragadható meg, hanem azokban a partneri helyzetekben is, ahol a múzeumi tartalom új közvetítő közegekben nyer formát. A múzeum és az alternatív kulturális infrastruktúra közötti kapcsolat ebben az értelemben nem mellékes kísérőjelenség, hanem a kortárs múzeumi működés egyik lehetséges, intézményileg is tanulságos formája.

IRODALOMJEGYZÉK

1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről.
2020. évi XXXII. törvény a kulturális intézményekben foglalkoztatottak közalkalmazotti jogviszonyának átalakulásáról, valamint egyes kulturális tárgyú törvények módosításáról.
- ARAPOVICS M. – BEKE M. – DÓRI É. – TÓTH M.* (szerk.) 2018: Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás. A kulturális intézmények társadalmiasított működési módja. Szentendre, 2018.
- CROOKE, E.* 2007: *Museums and Community: Ideas, Issues and Challenges.* London–New York, 2007. <https://doi.org/10.4324/9780203371015>
- HORN, M.* 2024: The Shifting Institutional Logic of Museums: Economy, Audiences, and Architecture. *Disegno* 8/2 (2024) 58–69. https://doi.org/10.21096/disegno_2024_2mh
- KSH 2024: 2.14. A nonprofit szervezetek száma. Fenntartható fejlődési indikátorok.
- KSH 2024: 2.15. A nonprofit szervezetek bevételeinek nagysága. Fenntartható fejlődési indikátorok.
- KSH 2026a: A bruttó átlagkereset 705 000 forint volt, ami 8,5%-kal haladta meg az előző évit. Keresetek, 2025. január–december.
- KSH 2026b: 20.1.1.52. Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó keresetösszege, létszáma és egyenértékes bruttó átlagkeresete foglalkozások szerint.
- PÁLFI Cs. – UNGVÁRI Gy. – NEMES-NAGY T. – MISZNÉ KORENCHY A.* 2025: A múzeum mindenkié? A Múzeumok és Látogatók Alapítvány Közös Értékeink Program – Hozzáférhető múzeumok című projektjének tapasztalatai. *MúzeumCafé* 109 (2025) 111–121.
- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 4/2024. (II. 14.) önkormányzati rendelete a Város 2024. évi költségvetéséről.
- WITCOMB, A.* 2003: *Re-Imagining the Museum: Beyond the Mausoleum.* London–New York, 2003. <https://doi.org/10.4324/9780203361023>

1. kép: Közösségi kiadvány kivitelezése a Drukker első közösségi nyomdaműhelyben, 2018-ban (Horváth Gábor fotója)

2. kép: Tervezőgrafikusok közössége 2021-ben a műhely Basamalom utcába költözése után (Költsey Sára fotója)